

← Forrige artikel

Danske Jøder 400 år

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 533

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Danske jøder 400 år set med andres øjne

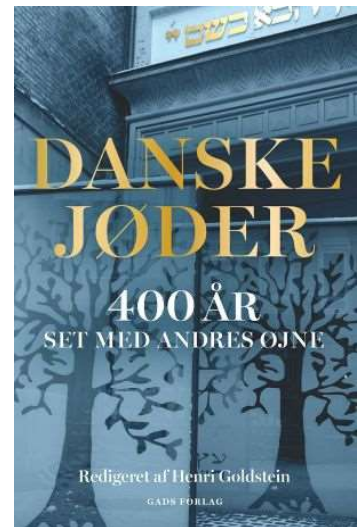
Redaktion: Henri Goldstein

Gads Forlag. 192 sider, Ill. 249,95 kr.

Danske jøder gennem 400 år

I november 1622 inviterede Christian IV jøder til at slå sig ned i Danmark. Det markeres med udgivelsen af en ualmindelig fin lille bog redigeret af Henri Goldstein, der er formand for Det Jødiske Samfund. I stedet for at fortælle om sig selv har man fået andre til at skrive om de danske jøder. Det er rigtig godt set, og der er meget fine beskrivelser i bogen – stort set fra alle vinkler. På denne måde er det en glimrende introduktion til de danske jøders historie.

Af Erik Ingemann Sørensen

"Gadescene i København år 1800. Piskebåndsjøden sælger en knipling til en ung pige". Ukendt kunstner. Statens Museum for Kunst. Illustration fra bogen. De bånd, som jøden har på sin venstre arm, er netop piskebånd. Det var stor mode for mænd at binde deres hestehale op med disse.

Igenennem 400 år har jøderne været en del af den danske historie. Det er baggrunden for denne lille bog. Men som Henri Goldstein skriver indledende, så er denne historie velkendt grundet de pænt mange bøger, der er skrevet om denne. Han har derfor valgt en helt anden og overraskende fremgangsmåde: vi får ikke-jøders syn på de danske jøder og jødedommen. Det er et fremragende valg – og valget af skribenter er slet ikke dårligt – om end der forekommer en del gentagelser, der måske burde være redigeret fra.

Özlem og Birthe Rønn

De to ovennævnte har på ingen måde opholdt sig i min skuffe med spændende personligheder – snarest tværtom indrømmer jeg. Men efter at have læst deres bidrag må jeg blankt erkende, at jeg har taget helt fejl. Det er to skarpe og velformulerede penne, der her er sat til papiret.

Birthe Rønn har givet sit indlæg overskriften: "Mine jødiske landsmænds vilkår i min levetid". Hun indleder: "Min opvækst i et præstehjem har haft livslang betydning for mit forhold til mine jødiske landsmænd og præget mit rets- og frihedssyn, ikke mindst min holdning til religionsfrihed." (s.67). Hun blev døbt nytårsdag – den dag det i prædiketeksten hedder: "Da otte dage var gået, og han skulle omskæres, fik han navnet Jesus..." (s.67). I en meget tidlig alder blev hun således belært om, "... at omskæring for jøder er lige så afgørende, som dåben er for kristne." (s.67).

Illustration i Basileios 2.s Menologium visende Jesu omskærelse (ca. 980). Vatikanets bibliotek. Rom.

I øjeblikket er der en til tider ophedet diskussion om denne omskæring, der jo også gælder muslimer. Det finder Birthe Rønn Hornbech mere end blot almindeligt alarmerende: "Jeg havde aldrig forestillet mig, at et for jøderne så helt afgørende ritual skulle komme under angreb i Danmark." (s.84). Lidt senere hedder det: "Hvor ville jeg ønske, at i det mindste de store regeringsbærende partier Socialdemokratiet og Venstre én gang for alle ville tilkendegive, at de ikke ligger under for øjeblikkelige folkestemninger, men respekterer en urgammel religion og kultur og dens tilstedeværelse i Danmark. Hvor ville jeg ønske, at der virkelig var udstrakt åndsfrihed og åndsfrisind i Danmark. Ønsket om at kriminalisere dette at være jøde får uhyggelige billeder frem på min nethinde. For jøderne må usikkerheden være ubærlig. For mig er den fuldkommen urimelig." (s.85).

Ligeledes angriber forfatteren fjernelsen af Blasfemiloven. Den blev til på baggrund af justitsminister K.K. Steinckes ønske om at "bremse den antisemitiske propaganda", der var myldret frem, efter at nazisterne havde sat sig på Tyskland. Så i den nye straffelov fra 1939 var den nu blevet til paragraf 266b. hvori det hedder:

"Den, der ved udspredelse af falske rygter eller beskyldninger forfølger eller ophidser til had mod en gruppe af den danske befolkning på grund af dens tro, afstamning eller statsborgerforhold, straffes med hæfte eller under formildende omstændigheder med bøde..."

Birthe Rønn Hornbech skriver: "Trusler vold, gravskændinger og drab ved Københavns Synagoge viser, at behovet for at bekæmpe trusler og vold mod religiøse og etniske mindretal ikke er blevet mindre, snarere tværtimod. Derfor kan man frygte, at diskussionen om racismelovens berettigelse af ekstremister vil blive opfattet som legitimering af grove udfald og forbrydelser mod ikke mindst danske jøder." (s.81).

Indignationen er primært næret af forfatterens varme forhold til netop de danske jøder. Det er fair nok. Men det bør tilføjes, at mange muslimer i dag oplever selvsamme angreb, der i de verbale tilfælde består af så voldsomme ord fra skraldespandens vokabularium, at man sidder ganske rystet tilbage. En af de helt slemme skvadronører er juristen Rasmus Paludan, der med de modbydelige afbrændinger af muslimernes hellige skrift tramper på noget af det mest betydningsfulde i deres verden. Svenskerne har grebet hårdt ind over for ham. I Danmark har man i stedet talrige politistyrker og PET-folk til at beskytte ham, hvilket koster de danske skatteydere over 100 millioner. Om året. Afskaffelsen af blasfemiparagraffen - sammenholdt med forbud mod omskæring –

bekymrer i den grad Birthe Rønn Hornbech. Og man må indrømme, at hun har et skarpt blik for problemerne byggende på stor viden og indsigt.

Özlem Cekic

Goldstein har ligeledes bedt det tidligere folketingsmedlem for SF, Özlem Cekic, om at se på jøderne ud fra hendes muslimske baggrund. Det er blevet til en dybt personlig og ualmindelig rørende fortælling. Hun var inviteret til at deltage i mindehøjtideligheden for Dan Uzan, 37, der blev dræbt, mens han som frivillig holdt vagt ved Københavns Synagoge og for Finn Nørregaard, 59, der blev dræbt ved Krudttønden, da han forsøgte at stoppe terroristen Omar El-Hussein, 22.

Fra mindehøjtideligheden ses Bent Melchior og Özlem Cekic (Privatfoto)

Özlem fortæller, hvor problematisk det var for hende at træffe en beslutning om at deltage – som muslim. For hadede forsamlingen mon ikke muslimer nu? Omvendt følte hun både skyld og skam over at have samme religion som gerningsmanden.

Det endte med, at hun valgte at deltage: "Terrorens vigtigste formål er at bombe en afstand mellem mennesker, og blev jeg væk fra mindehøjtideligheden, ville mit fravalg kunne bidrage til det formål. Og der var behov for, at muslimer kom og viste deres medfølelse og solidaritet." Jeg indrømmer blankt: Özlem er et meget ydmygt menneske, der her tænker både varmt og positivt. Og så skete det: "Jeg (blev) ved indgangen mødt med åbne arme af Alan Melchior, en af den tidligere overrabbiner Bent Melchior's sønner "Özlem, godt du kom! Råbte han, Inden jeg nåede at svare ham, blev jeg væk i hans arme. "Du skal hilse på Dans familie". Pludselig stod hun sammen med Dans far i en omfavelse, mens tårerne løb ned ad deres kinder.

Sentimentalt – det tror jeg ikke. Jeg tror mere på, at Özlem vil fortælle om den storhed, der kan ramme mennesker midt i sorgen. Som blev fælles. Man kunne så sige tak for i aften, og det var så det. Men denne oplevelse dannede baggrund for hendes aktive forsøg på at bygge bro mellem det muslimske og det jødiske samfund. Som unge blandt andet gør det med Salaam Shalom Fredsfestivalen i København. Så måske er et frø sået, og en lille spire begyndt at bryde igennem. Özlem slutter med følgende formaning om det demokratiske fællesskab: "Det kræver først og fremmest, at man tager et personligt ansvar på sig. Taler sproget, uddanner sig, arbejder og opdrager sine børn til at være loyale over for det land, der brødføder dem." (s.168). Det er vel nok det, der er sagens kerne – og den negative holdning hertil - der gør, at dele af den brede befolkning fortsat har en negativ holdning til indvandrere.

En spændende beslutning

Bredden i bogen tegnes måske bedst af Janus Møller Jensen, der er direktør for Dansk Jødisk Museum i København. I kapitlet "Om at formidle dansk jødisk historie" understreger han vigtigheden

af formidlingens omfang: "Som et statsanerkendt kulturhistorisk museum er det Dansk Jødisk Museums opgave at formidle den samlede historie – altså at beskrive og forklare de mange forskellige opfattelser, og hvad det måtte betyde for det jødiske liv i Danmark." (s.100).

Scene fra jødefejden i 1819. Til venstre eskorteres en jøde bort, mens man ser Livgarden til hest forsøge at splitte den ophidsede menneskemængde. (HPN-foto)

Og på side 102 hedder det: "Det handler om at plante frø, vække forundring og nysgerrighed, ryste forestillinger og fortællinger, så det skaber en trang til at søge ny viden, ny refleksion og ny fortælling...". Bedre kan et museum stort set ikke formulere sig om formidlingens svære kunst. De fleste forbinder vel nok de danske jøder med deres redning i oktober 1943. Det er da også en markant og vigtig fortælling – om end noget mere nuanceret end den vanlige. Men der er så sandelig også de danske "pogromer" eller "jødefejder", hvor der ikke var så megen forskel på danskere og Hitlers brunskjorter. For alt har ikke været skønmaleri, hvad fremgår så fint i Lene Ewald Hesels og Thomas Harders gribende bog: "En sten for Eva", Gads forlag, 2021.

Janus Møllers artikel står som symbol for "Danske jøder. 400 år set med andres øjne". Og Henri Goldsteins redaktionelle udvalg har sikret, at der virkelig er tale om en mangefacetteret fremstilling af historien. Jeg har valgt at tage de ovennævnte kapitler op, da de belyser problematikken så fremragende. Men der er mange perler i denne bog: Martin Schwarz Lausten: "Jødisk integration i det danske samfund indtil Frihedsbrevet af 1814", "Jøderne i Danmark i 1800 – og 1900 – tallet" skrevet af Merete Næsby Christensen, Naveed Baigs "Jødisk – muslimske relationer i Danmark og vejen til omsorgsfuld sameksistens"

Bent Melchior på vej ned i sidevognen på en Nimbus motorcykel sammen med medlemmer af "Den muslimsk – jødiske motorcykelklub MuJu & Co, MC Danmark". Foto fra bogen

Juni måned er eksamenstid. Står man og er lidt tvivlende overfor gaver, ja så kan jeg kun varmt anbefale denne bog. Den er let tilgængelig og aldeles fremragende. Derfor stor tak til redaktør Henri Goldstein, skribenterne og Gads Forlag for denne fine udgivelse.

[Historie-online.dk, den 7. juni]

[← Forrige artikel](#)

SE RELATEREDE ARTIKLER

DANSK VESTINDIEN

TRAP DANMARK BIND 6

DEN FØRSTE GHETTO

JULI

QUINTILIS – den oprindelige betegnelse for juli måned